

מסורת הש"ס

א) סנהדרין קה: פסחים נ: ערפין טו: (לעיל כב: הוריות י: מור כג:; ב) [נך מילתא שלא ממנו וכו' יעלה שלמה ליתא בכל אהן מקומות הנרשמים בזויו דלעיל כב: פסחים נ: וכו']; א) [מור כב: ע"ש סנהדרין קה: ע"ש הוריות י: ע"ש]; ד) [גי' הערוך חזנא]; ט) [נ"ל לוקמו ערוך ערך חנא א], ו) סנהדרין ק: [נ"מ פו.], ו) [סנהדרין ק: ע"ש], ח) [נ"ל הוגר, ט) [נ"ל ורבא], י) [יומא פו. וי"ן], יא) אחד מתלמידיו לתא כס"א, לב) כס"א טקס: יטא, מז) [סנהדרין מז.], נ) כריתות כה. חולין פב., ס) ג"א בן פרישה ע"י בת"י, ע) תמורה טו: [ע"פ], פ) מעשר שני פ"ה מט"י, צ) [מ"ב ד, ק] [נ"מ], ר) [ע"י שמחות פ"ב ה"ג], ט) [נ"פ], ז) [דברים כו, א] [נ"פ], ח) [ולקמן מתא].

הגהות הב"ח

א) נב' ויוסי בן (יהודה) חז"י. וז"ס ס"ח יוחנן:

מוסף רש"י

בשביל ארבעים ושנים קרבנות. בין פירט לאלים, ו' פרים ו' אילים ג'. פסחים ה"י מ"ב בין פירט ואלים (סנהדרין קה) משגב מחבתו שעד כג' מקומות ועל כל אחד ואחד העלה פח ואיל שס' י"ד לכל מעמד ומעמד וז' פסחים י"ד עולין מ"ב וקרבנותיו של בלק הוו שלל לסט מזה (נודי ב"ג). הגיע עת ליטול שבר שמונה שברים. שעסקתו, ולהכי כתיב כהאי קרא שמנה דברים, כנגד אותו פרק, כלומר כספך ונגדים שקבלת ממנו מנעמן סבור אחת לקטת דברים הללו להיותם לך שבר שמונה שלשים (סנהדרין קה). יצר תינוק ואשה. ילך, תאחוז את מרסיקה ממנו לגמרי ממעט ישיבת עולם ואם מקרינה לגמרי כל ילדי אסור, שאינו יכול לכוש ילדו מדבר עזירה, מיוק ואשה דעמן קלה ואם מדחה אותם מטרדן מן העולם (סם). כיפירה ספיקה. בשעת עריסה שהיו עניין ספק היה, והלכה לה. הלך אסורה כהנאה ותקצר כדון כל העגלות הערופות (כריתות כג.).

עגלה ערופה

ליהו דוצים ולא ליהוי יער. מאי עבד ליה יער דקרית ליה נס: **דבעיסי**. הדוצים להתגרות בהם כשלין מקום קרוב להם לנוס ולהתחבצות וכשהן קרוצים ליער יוצלין בהצטחה: **זכה ויאלס ממנו רום**. שיאלו ממנה דוד ושלמה שהרבו להקריב קרבנות. אלמא זה היה שכרו: **לקלס הום**. למעט את ישראל ואתה כוונה כלן נתקיימה: **ואלא מאי טיבויסה**. דמקום הואיל והמים רעים והארץ משכלת: **חן מקום על יושביו**. ואפילו הוא רע נראה להם טוב: **חן האשה**. תמיד על בעלה ואפי' היא מכוערת נושאת חן בעיניו: **אחד שגירה דוצים**. צעון שגירה דוצים צמינוקות: **חלס**. חד את חליו מרי וחד אשר ימות צו: **מי שקיל כולי האי**. כהאי קרא כתיב שמנה דברים כסף ובגדים ואלן ובקר ועבדים ושפחות וזיתים וכרמים: **כסף ובגדים הוא דשקל**. דכתיב^[כ] ויכר ככרים כסף בשני חריטים ושתי חליפות בגדים: **בשמנה שרצים**. צפרק שמנה שרצים (שבת קז.).: **הגיע עס ליעול שבר**. מורכן בעולם הזה: **אנן שואבס**. שמגבסת את הממכת מן הארץ ומעמידתו באייר נוע"י אותו אכן העמיד העגלים של ירבעם באויר: **רבנן דזה**. דוחה היה את התלמידים מפני אלישע כשהיה משמש לפניו דכתיב לאחר שפירש ממנו המקום אשר אנחנו יושבין בית המדרש של רבנן זר ממנוי^[כ] שנתוספו התלמידים שהיה גחזי דוחה: **יעלי מלכא קטליה לרבנן** כדלמרינן בקידושין כהאומר לשלוחו (דף סו.).: **צעלי שרוי כסוכך**. נשיא היה כדלמרינן בחגיגה (דף טו.):: **קס קמיהו שפיר**. כיצדמו: **אכסניא**

שדחפו לאחר^[כ] מתלמידיו בשתי ידיו ואלא כיהושע בן פרחיה שדחפו לאחר^[כ] ויאמר אליו לא לבי הלך כאשר הפך איש מעל מרכבתו לקראתך העת לקחת את הכסף ולקחת בגדים וזיתים וכרמים וצאן ובקר ועבדים ושפחות ומי שקיל כולי האי כסף ובגדים הוא דשקיל אמר ר' יצחק באותה שעה היה אלישע עוסק בשמנה שרצים וארבעה אנשים היו מצורעים אמר רבי יוחנן זה גחזי ושלשת בניו ויצרעת נעמן תרבק כך ובזרעך לעולם^[כ] וארבעה אנשים היו מצורעים אמר רבי יוחנן זה גחזי ושלשת בניו אמר לו כך מקובלני ממך א'^[כ] כל מי שחטא והחטיא את הרבים אין מספיקין בידו לעשות תשובה מאי עבד איכא דאמרי אבן שואבת תלה לו לחמאת ירבעם והעמידו בין שמים לארץ ואיכא דאמרי שם חקק לה אפומה והיתה אומרת אנכי ולא יהיה לך ואיכא דאמרי רבנן דחה מקמיה דכתיב^[כ] ויאמרו בני הנביאים אל אלישע הנה גא המקום אשר אנחנו יושבים שם לפניך צר ממנו מכלל דעד האידנא לא הוה דחיק יהושע בן פרחיה מאי היא כדהוה קא קטיל ינאי מלכא לרבנן שמעון בן שטח אטמיניהו אחתיה ר' יהושע בן פרחיה אול ערק לאלכסגנדייא של מצרים כי הוה שלמא שלח ליה שמעון בן שטח מני ירושלים עיר הקודש לך אלכסגנדייא של מצרים אחותי בעלי שרוי בתוכך ואני יושבת שוממה אמר ש"מ הוה ליה שלמא כי אתא אקלע לההוא אושפיזא קם קמייהו ביקרא שפיר עבדי ליה יקרא טובא יתיב וקא משתבח כמה נאה אכסניא זו א"ל אחד מתלמידיו^[כ] רבי עיניה טרוטות א"ל רשע בכך אתה עוסק אפיק ארבע מאה שפורי ושמתיה כל יומא אתא לקמיה ולא קבליה יומא חד הוה קרי קרית שמע אתא לקמיה הוה בדעתיה לקבוליה אחוי ליה בדיה סבר מדחא דחי ליה אזל זקף לבינתא פלחא אמר ליה חזור כך א"ל כך מקובלני ממך כל החוטא ומחטיא את הרבים אין מספיקין בידו לעשות תשובה דאמר מר^[כ] כישף והסית והדיח והחטיא את ישראל^[כ] תניא רבי שמעון בן אלעזר אומר יצר תינוק ואשה תהא שמאל דוחה וימין מקרבת: **בתנ"י** ינמצא ההורג עד שלא י'נערפה העגלה תצא ותרעה בעדר ימשנערפה העגלה תקבר במקומה שעל ספק באתה מתחילתה כיפרה ספיקה והלכה לה י'נערפה העגלה ואחר כך נמצא ההורג הרי זה יהרג י'עד אחד אומר ראיתי את ההורג ועד אחד אומר לא ראית אשה אומרת ראיתי ואשה אומרת לא ראית היו עורפין י'עד אחד אומר ראיתי ושנים אומרים לא ראית היו עורפין י'שנים אומרים ראינו ואחד אומר להן לא ראיתם לא היו עורפין י'משרבו הרוצחנין בטלה עגלה ערופה משבא אליעזר בן דינאי ותחינה בן פרישה^[כ] היה נקרא חזרו לקרותו בן הרצחן י'משרבו המנאפים פסקו המים המרים ורבי יוחנן בן זכאי הפסיקן שנאמר^[כ] לא אפקוד על בנותיכם כי תזנינה ועל כלותיכם כי תנאפנה כי הם וגו' משמת יוסי^[כ] בן יועזר איש צרידה ויוסי בן ⁽⁶⁾ יהודה איש ירושלים בטלו האשכולות שנאמר^[כ] אין אשכול לאכול בכורה אותה נפשי^[כ] יוחנן כהן גדול העביר הודיית המעשר אף הוא בטל את המעוררין ואת הנוקפין עד

עגלה ערופה פרק תשיעי סוטה

מוז.

ו. יפה צמעסיה: טרוטות. עגלות: **בדך אסס עוסק**. מסתכל בלשט איש: **אחוי ליה צידים**. שיקבלו: **ילר**. של תשמיש מקרבנו צימין שלא יקון צפריה ורביה וכן מיוק פן יצרת ויאבד את עצמוי^[כ] ואשה אף היא דעתה קלה ואם ירדפוה תלך לתרבות רעה: **בתנ"י' סאל וסרעה צעדר**.

כשאר חולין. והאי תנא לית ליה הא דלמרינן בכמה דוכתי עגלה ערופה נאסרה מחיים וירידתה לנחל איתן אוסרתה ובמסכת כריתות מוקמינן לה למילתא צפלוגמא דתנאי צפרק צתרא (דף כה.): **כיפרה ספיקא**. היא עשמה את שלה ואם לא נמצא ההורג נתכפר הספק ולכשנמצא נעשה דלוי ויהרג ומיהו היא באיסור הנאה דידה קיימא דכפרה כתיב זה כקדשים: **שנים אומרים ראינו לא היו עורפין**. דהא נודע מי הכהו ואע"פ שאינו עכשיו צפנינו לדונו: **עטלס עגלה ערופה**. שהרי מרידן (הן) צהן מי הרגיל צהן להרוג: **לא אפקוד**. על ניאוף נשומים לצודקן ומפני מה על צנותיכם כי תזנינה ועוד כי הם עס הזנות יפרדו הם עצמן נואפין כפרדים הללו: **האשכולות**. מפרש בגמרא^[כ] שהכל צהן. עד ימיהן לא היה מחלוקת צחכמי ישראל כולן היו אומרים דברים כנמינתן למשה מסיני והן הראשונים שנחלקו בסמיכת קרבנות ציוס טוב כדלמרינן בחגיגה (דף טו.). והוא היה מחלוקת ראשון שהיה בישראל דצדרי תורה: **העציר הודיים המעשר**. שלל יהיו מתוודין צערמי הקדש כו"ס. ובגמרא^[כ] מפרש טעמא: **עוררין ונוקפין**. צגמרא^[כ] מפרש טעמא:

עד פרחיה שדחפו לאחר^[כ] ויאמר נעמן הואל קח ככרים וכתיב^[כ] ויאמר אליו לא לבי הלך כאשר הפך איש מעל מרכבתו לקראתך העת לקחת את הכסף ולקחת בגדים וזיתים וכרמים וצאן ובקר ועבדים ושפחות ומי שקיל כולי האי כסף ובגדים הוא דשקיל אמר ר' יצחק באותה שעה היה אלישע עוסק בשמנה שרצים וארבעה אנשים היו מצורעים אמר רבי יוחנן זה גחזי ושלשת בניו ויצרעת נעמן תרבק כך ובזרעך לעולם^[כ] וארבעה אנשים היו מספיקין בידו לעשות תשובה מאי עבד איכא דאמרי אבן שואבת תלה לו לחמאת ירבעם והעמידו בין שמים לארץ ואיכא דאמרי שם חקק לה אפומה והיתה אומרת אנכי ולא יהיה לך ואיכא דאמרי רבנן דחה מקמיה דכתיב^[כ] ויאמרו בני הנביאים אל אלישע הנה גא המקום אשר אנחנו יושבים שם לפניך צר ממנו מכלל דעד האידנא לא הוה דחיק יהושע בן פרחיה מאי היא כדהוה קא קטיל ינאי מלכא לרבנן שמעון בן שטח אטמיניהו אחתיה ר' יהושע בן פרחיה אול ערק לאלכסגנדייא של מצרים כי הוה שלמא שלח ליה שמעון בן שטח מני ירושלים עיר הקודש לך אלכסגנדייא של מצרים אחותי בעלי שרוי בתוכך ואני יושבת שוממה אמר ש"מ הוה ליה שלמא כי אתא אקלע לההוא אושפיזא קם קמייהו ביקרא שפיר עבדי ליה יקרא טובא יתיב וקא משתבח כמה נאה אכסניא זו א"ל אחד מתלמידיו^[כ] רבי עיניה טרוטות א"ל רשע בכך אתה עוסק אפיק ארבע מאה שפורי ושמתיה כל יומא אתא לקמיה ולא קבליה יומא חד הוה קרי קרית שמע אתא לקמיה הוה בדעתיה לקבוליה אחוי ליה בדיה סבר מדחא דחי ליה אזל זקף לבינתא פלחא אמר ליה חזור כך א"ל כך מקובלני ממך כל החוטא ומחטיא את הרבים אין מספיקין בידו לעשות תשובה דאמר מר^[כ] כישף והסית והדיח והחטיא את ישראל^[כ] תניא רבי שמעון בן אלעזר אומר יצר תינוק ואשה תהא שמאל דוחה וימין מקרבת: **בתנ"י** ינמצא ההורג עד שלא י'נערפה העגלה תצא ותרעה בעדר ימשנערפה העגלה תקבר במקומה שעל ספק באתה מתחילתה כיפרה ספיקה והלכה לה י'נערפה העגלה ואחר כך נמצא ההורג הרי זה יהרג י'עד אחד אומר ראיתי את ההורג ועד אחד אומר לא ראית אשה אומרת ראיתי ואשה אומרת לא ראית היו עורפין י'עד אחד אומר ראיתי ושנים אומרים לא ראית היו עורפין י'שנים אומרים ראינו ואחד אומר להן לא ראיתם לא היו עורפין י'משרבו הרוצחנין בטלה עגלה ערופה משבא אליעזר בן דינאי ותחינה בן פרישה^[כ] היה נקרא חזרו לקרותו בן הרצחן י'משרבו המנאפים פסקו המים המרים ורבי יוחנן בן זכאי הפסיקן שנאמר^[כ] לא אפקוד על בנותיכם כי תזנינה ועל כלותיכם כי תנאפנה כי הם וגו' משמת יוסי^[כ] בן יועזר איש צרידה ויוסי בן ⁽⁶⁾ יהודה איש ירושלים בטלו האשכולות שנאמר^[כ] אין אשכול לאכול בכורה אותה נפשי^[כ] יוחנן כהן גדול העביר הודיית המעשר אף הוא בטל את המעוררין ואת הנוקפין עד

עין משפט ונר מצוה

א [נמי] פ"ד מהל' תשובה הל' א]:

ב ב ג ד מ"י פ"י מהל' רומ' הלכה ח:

בא ה מ"י שס פ"ע הלכה יג:

בב ו ז מ"י שס הל' יד:

בג ח מ"י שס הל' יז:

בד ט מ"י פ"ג מהל' סוטה הלכה יט:

תורה אור השלם

1. וילך הפולך גבענה לזבח שם כי היא הבמה הגדולה אלף עלות יעלה שלמה על המזבח ההוא:
מלכים א ג ד
2. ויאמרו אנשי העיר אל אלישע דחה נא מושב העיר טוב באשר אני ראה ודומים רעים ודארין משכילת:

מלכים ב ב יט

3. ואלישע חלה את חליו אשר ימות בו ויכר אליו יואש מלך ישראל ויך על פניו ויאמר אבי אבי ישראל ופרשיו:
מלכים ב יג יד
4. ויאמר נעמן הואל קח בפרס ופרץ בו ויכר בפרס כסף בשני חריטים ושתי חלפות בגדים וימן אל שני נערי וישאו לפניו:
מלכים ב ה כג
5. ויאמר אליו לא לבי הלך כאשר הפך איש מעל מרכבתו לקראתך העת לקחת את הכסף ולקחת בגדים וזיתים ויכרים וצאן ובקר ויבדרי וישפוחו:

מלכים ב כו
6. וארבעה אנשים היו מצורעים פתח היער ויאמרו איש אל רעהו קח אגתנו ישיבים פה עד

מלכים ב ו ג
7. ויבא אלישע דמשק וכן יחד מלך ארם חלה ויגד לו לאמר בא איש האלהים עד הנה:

מלכים ב ח ז
8. ויאמרו בני הנביאים אל אלישע דחה נא אגתנו וישיבים שם לפניך צר ממנו מכלל דעד האידנא לא

מלכים ב ו א
9. לא אפקוד על בנותיכם כי תזנינה ועל כלותיכם כי תנאפנה כי הם עם הזנות יפרדו ועם הקדשות יחזרו ועם לא יבין ילבט:
הושע ד יד

אלל' לי כי הייתי באספי קץ בעלללל

בציר אין אשכול לאכול בכורה אותה נפשי:

מכיה א ז